

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Redactie-sekretariaat: Postbus 7176 te Amsterdam.

Administratie: Pasteursingel 29b, Rotterdam-7

G. VAN ATTEN — GORINCHEM

Het levensboek kan open

Openb. 6

Het boek van Gods wilsbeschikking kan open. Voor de troon stond het Lam, dat de dood overwon, en nu het leven geeft. Het kocht mensen, om een koninkrijk van priesters te zijn voor de Here. De bedoeling, die de Here met Zijn schepping had, kan worden verwezenlijkt.

Dat is de zin van de geschiedenis; de zin van het voortbestaan van deze wereld. Christus roept al de Zijnen.

Nu tekent de bijbel ons niet alleen die zijde van de geschiedenis: de ontwikkeling naar het leven in Christus. Ze tekent ons evenzeer een ontwikkeling van ongelof en zonde, die steeds brutaler vormen aannemen. Die ontwikkeling loopt uit op de verschijning van de mens der weteloosheid, de antichrist, die het tegenbeeld vertoont van het Lam. (2 Thes. 2). De Here Jezus heeft de groei van het kwaad, samen met die van het geloof, laten zien in de gelijkenis van het onkruid onder de tarwe (Matth. 13: 24-30, 36-43). Het is de wijsheid van God, dat de groei naar het leven samengaat met de groei naar de dood. De oogst betekent: het binnenhalen van de tarwe, en het verbranden van het onkruid.

Deze groei gaat gepaard met het zuchten van de schepping, die aan de vruchteloosheid onderworpen is en met reikhalzend verlangen uitziend naar het openbaar worden van de heerlijkheid der kinderen Gods (Rom. 8). Dat groeiproces nu wordt ons getekend in het verbreken van de zegels van het levensboek door het Lam.

Als Johannes ziet, hoe het Lam de zegels opent, ziet hij de krachten, die in deze wereld werken en haar rijp maken voor de dag van de oogst. M.i. is dat de betekenis van de visioenen, die Johannes waarneemt als de zegels worden verboken. We zullen daarbij niet zozeer aan bepaalde gebeurtenissen uit de geschiedenis moeten denken, maar aan ontwikkelingen, die zich in de geschiedenis voordoen.

En die komen er uit, omdat ze er — vooral wat betreft de gebeurtenissen bij de opening van het eerste viertal zegels — bij de mens in zitten.

—o—

Zo ziet Johannes de zegels open

gaan. De eerste vier behoren duidelijk bij elkaar. Dat blijkt uit de dingen, die Johannes daarbij ziet. Het blijkt ook hieruit, dat juist bij de opening van deze vier zegels telkens een van de vier cherubs roept: Kom.

Die eerste roep doet een ruiter op een wit paard verschijnen. Een overwinnaar. Met zijn boog trekt hij overwinnend de wereld door: en hem wordt een kroon gegeven. We letten even goed op: wel de kroon wordt gegeven (door wie staat er niet bij), maar niet de boog!! Alleen dat gegeven al verhindert ons, te denken aan de evangelieverkondiging, zoals vaak gedaan is. Die opvatting valt moeilijk in te passen in het geheel. Samen immers ontvangen de vier ruiters de macht om een vierde deel der aarde te doden. Eerder zullen we moeten denken aan een Gode vijandige macht, die uit de mensheid zelf opkomt. En waar het tweede paard wijst op oorlogsgeweld, lijkt het bij de eerste ruiter aannemelijk te denken aan ideologieën, die een greep doen naar de macht in deze wereld. En ook macht krijgen. Iemand heeft in dit verband gesproken van „witte terreur“. De geschiedenis heeft wel bewezen, dat de dragers van een ideologie ook niet terugdeinzen voor geweld. Toen de franse revolutie uitbrak, ging dat met geweld gepaard. De geschiedenis sloeg daarna om naar het imperialisme van een Napoleon. De ideologie van de nazi's ontketende de tweede wereldoorlog. De communistische ideologie bracht de russische revolutie — met al haar bloedige gevolgen — en de oorlogen in het verre oosten.

Op de eerste ruiter volgt dan ook de tweede, op een rossig paard. Hij komt om de vrede van de aarde weg te nemen. De mensen slachten elkaar af. Hem werd een groot zwaard gegeven. Bruut geweld gaat over de aarde. Oorlogen en geruchten van oorlogen. Zo laat de Here de oogst rijpen. De mensheid verteert zichzelf door zijn eigen zonde.

In het spoor van deze twee ruiters komt een derde: een zwart paard, beeld van de honger, van schaarste, en van opgedreven prijzen. Een maat tarwe voor een schelling — dat betekent: een hele dag werken voor één portie voedsel

voor één persoon. Een gezin kun je op die manier niet onderhouden. Je kunt het proberen met het minste: met veevoer, gerst. Maar drie maten gerst, waar je ook al geen hongerig gezin mee te eten kunt geven, kosten ook evenveel als een dag werken opbrengt. Wie de hongervinter van 1944-1945 heeft meegemaakt, weet hoe we leefden op suikerbieten en bloembollen, en dat we er nog graag voor betaalden ook.

De ellende, die deze ruiter brengt, is maar ten dele: beschadig de olie en de wijn niet. Olie en wijn zijn ook dagelijks gebruikte levensbehoeften. Maar je kunt er niet van leven.

Als vanzelf volgt dan het vierde paard: vaal als de dood. De pest, straks genoemd de „zwarte dood“. Honger en ellende maakt de mens vatbaar voor allerlei ziekten.

Zo ontvangen deze vier ruiters de macht het vierde deel van de aarde te doden door het zwaard, de honger, de pest en de wilde dieren. Hierbij denken we er aan, dat de profeten uit het O.T. vaak hebben gezegd, dat een verwoeste stad een behuizing wordt voor de wilde dieren.

Het vierde deel van de aarde: het is een onvoorstelbare ellende. We zien er iets van, in de t.v.-reportages over hongersnoden en oorlogsgeweld. We horen er iets van in de prognoses van de club van Rome. Ze is het gevolg van menselijke machtswellust, hebzucht, ideologieën. Ze kan er zijn, omdat de Here deze wereld laat bestaan. Laat rijp worden voor de oogst. Nu de kracht ten leven werken kan, krijgt ook de macht van de dood zijn kansen. Omdat de Here geduld heeft tot de dag van de oogst, zie 2 Petr. 3.

—o—

Naar het geduld (de lankmoedigheid) van de Here moeten ook de kinderen van de Here zich schikken. Dat merkt Johannes, als het Lam het vijfde zegel opent. Dan ziet hij een altaar. En onder het altaar de zielen van hen, die geslacht waren om het woord van God, en om het getuigenis dat zij hadden. Martelaars, zoals Johannes ze kende (Stefanus, Jacobus). Die hadden het getuigenis van de Here. D.w.z. ze traden op als getuigen van God in het rechtsgebed, dat Hij met deze wereld voert. Ze komen, door hun spreken en hun levenswijze, op voor het recht van de Here. Ze leefden in en werkten uit de onomstotelijke zekerheid, dat Jezus Christus Heer is. Daarom zijn ze gedood door een ongelovige wereld. Hun bloed roept om recht. Het is niet de roep om wraak; het is de roep om de komst van het Koninkrijk van God in zijn volkomenheid. De roep om het leven. Zoals

de psalmen vaak roepen om het recht des HEREN.

Maar: ze moeten wachten. Ze krijgen zelf het witte gewaad van de gerechtigheid en van de overwinning. Maar ze moeten nog een korte tijd rusten. Er zal nog meer vervolging komen op de aarde — maar door alles heen werkt de Here naar het leven toe. Hij maakt Zijn werk wel af! Het boek zal helemaal open gaan.

Daarin ligt ook de troost voor de gemeente van Christus op aarde, hoe moeilijk ze het ook krijgen kan. God neemt de tijd voor Zijn toekomst — maar Hij talmt niet met de belofte (2 Petr. 3).

Het naderen van die toekomst zal gepaard gaan met vreselijke dingen. Johannes ziet bij de opening van het zesde zegel vreselijke natuurrampen komen, die de hele wereld verbijsteren. Dingen, zoals er gebeurden toen de zondvloed over de aarde kwam. Die rampen grijpen de mensen aan. Allen beïnvloeden, wat er gaat gebeuren. In zeven categorieën wordt de mensheid beschreven: koningen, groten, oversten, rijken, machtigen, slaven en vrijen. D.w.z. letterlijk iedereen, van hoog tot laag. Niemand durft de Here en het Lam onder ogen te komen. De grote dag van hun toorn is gekomen. Wie kan bestaan?

Het Lam — een lieflijk beeld, ontluikend leven in een lentewei? Het opent het levensboek, en dan komt de dag van Zijn toorn. Psalm 2 wees de koningen de weg: kust de Zoon, opdat Hij niet toorne. Welzalig allen, die bij Hem schuilen. Die kan bestaan.

Dat antwoord zal in het volgende hoofdstuk nader worden uitgewerkt.

In dit nummer:

Pagina 73

Ds G. van Atten,
Het levensboek kan open

Pagina 74

Ds H. J. van der Kwast,
De verantwoording en oproep
van Dr M. J. Arntzen

Pagina 75

Drs H. de Jong,
Een eigen opleiding?

Pagina 76

D. W. L. Milo,
De dodelijke letter

Pagina 77

Ds H. Amelink,
De brief aan de Efeziërs

Pagina 78

Mej. G. ter Haar,
Slechthorenden

Pagina 79

Boekbesprekingen

H. J. VAN DER KWAST — AMSTELVEEN

De verantwoording en oproep van Dr. M. J. Arntzen

Bij het commentaar dat ik in voorafgaande artikelen gaf op de verwickelingen in de kerk van Breukelen had ik nog geen kennis kunnen nemen van de lijvige verantwoording en oproep, die dr Arntzen inmiddels op de kerke-raadstafels heeft gelegd.

Met dit stuk van 16 folio-vellen heeft de schrijver de kerken binnen of buiten verband niet geëindigd; integendeel hij zorgde voor een nieuw stuk polarisering, waaraan we echt geen behoefte hebben.

Het stuk is niet binnen de kerken gebleven, maar heeft brede publiciteit verkregen; zo meldde het dagblad **Trouw**, dat wij van dr A. niet mogen lezen, met een grote kop dat hij niet wist dat het bij ons zo erg was.

Het liefst ging ik niet op de beschuldigingen aan het adres van onze kerken in dit stuk in.

Vanwege de verwarring die er is gesticht en in antwoord op vragen, die worden gesteld, nemen we de pen weer ter hand; daarbij houd ik mij zoveel mogelijk aan dit eigen geschrift van Arntzen.

In het eerste artikel schreef ik: A. is **wel onder ons** geweest, **maar niet van ons** geworden.

Er is mij gevraagd of ik deze woorden handhaaf, na kennisname van de verantwoording en een stuk van dr J. Douma in De Reformatie van 22 februari jl.

In mijn studie-jaren werd wijlen Prof. dr K. Schilder niet moede ons te zeggen dat het in de **vrijmaking** niet ging om de één of de andere verbondsbeschouwing, maar om een kerkelijke **binding** aan leeruitspraken en om **schorsingen en afzettingen**.

Je zou kunnen zeggen dat onze vrijgemaakte kerken uit het verzet hiertegen zijn geboren.

Er was toen een synode, die waakte over de leer en over gangbare meningen en krachtens haar door de Koning van de kerk verleende **autoriteit** predikanten en onderlingen uit hun ambt zette en nota bene **een hele gemeente** buiten verband sloot!

Daarom zijn vrijgemaakt-gereformeerden van huis uit **waakzaam** op het punt van bindingen, schorsingen en buiten-verband zetten. Uit het stuk van dr Arntzen en zijn gedrag maak ik op dat hij aan dit soort handelingen **niet zo zwaar tilt**.

In zijn verantwoording memoreert A. dat de kerk van Breukelen zich indertijd zeer heeft ingezet voor ds Van der Ziel in Groningen en vraagt dan of het nu **de moeite waard** was, of het recht zozeer in geding was dat men zoveel tijd en moeite besteedde aan een kwestie ver buiten Breukelen; immers ds v. d. Ziel bevindt zich thans evenals ds Schoep **zonder verontrusting** in de syn. gereformeerde kerk.

A. is voorts van mening dat de kerk van Breukelen door de kerken van Utrecht en Bilthoven is

Kerkelijk Leven

„meegesleept” buiten verband en ook hiervan geldt: was het de moeite waard.

We moeten wanneer we spreken over gedaan onrecht, over onheuse bejegening wel nuchter blijven, want de ervaring leert dat bij een kerkstrijd **aan beide zijden** harde dingen worden gezegd en wij moeten niet denken, dat wij in dit opzicht ook maar iets beter zouden zijn dan de broeders en zusters binnen verband, aldus de verantwoording.

Deze uitlatingen maken duidelijk hoe zeer dr Arntzen een **vreemde deling onder ons** is gebleven, want wie vrijgemaakt is, spreekt niet zo. Wanneer er buitensluitende handelingen worden verricht luistert het heel nauw, want in de kerkelijke tucht moet duidelijk worden dat de **kerk, kerk** is, en **geen club** van gelijkgezinden. Daarom hebben we ons op de synode van Delfshaven indertijd maanden bezig gehouden met de **toetsing van de gronden** voor de schorsing van ds v. d. Ziel. Ook hebben we, toen een synode een wettig afgevaardigde van de kerken van Noord-Holland wegstuurden op grond van een vertrouwelijk d.i. een aan de kerken niet van te voren bekend gemaakte instructie dit een **aantasting van de rechten** van de kerken genoemd en toen de synode van Hoogetveen de kerken van Noord-Holland, een hele provincie!, buitensloot, zuchtten we: dit is nog erger dan in 1944.

Hieraan verstaat dr Arntzen heel weinig; hij weet niet wat het betekent om geschorst of uit een kerkelijke vergadering te worden weggezonden; we moeten nuchter blijven, want er valt over en weer wel eens een hard woord.

Dr A. zegt: Ds v. d. Z. en Ds S. zijn **niet verontrust** en daarmee is voor hem de zaak bekeken.

Achteraf verwondert me dit niet zo erg van de man, die in zijn boek Het primaat van de paus, uitgegeven in 1966 schreef: Maar het is **ontegengesteld** waar, dat er óók gegevens zijn in het N.T., die pleiten voor een meer **hiërarchisch-geordende** kerkregering. (pag. 6).

Daarom blijf ik stellen: A. is **wel onder ons** geweest, **maar niet van ons** geworden”.

Verklaring convent Utrecht 1974/1975

Op het laatstgehouden convent van onze kerken diende het voorstel van de commissie kerkverband om aan de voorgestelde regelingen voor het kerkverband een verklaring te laten vooraf-

gaan, waarin de kerken duidelijk maken **wie ze zijn en in welke geest** zij de artikelen voor het kerkverband begeren te hanteren. In deze verklaring staat o.a. dat de **eenheid** van de kerken allereerst en ten diepste bestaat in **hetzelfde geloof**, in de gehoorzaamheid aan het Woord van God en in de gemeenschappelijke belijdenis.

De kerken verklaren in dat belijden van de Waarheid van de Heilige Schrift, zoals in de formulieren van de oude christelijke kerk en in de drie formulieren is uitgedrukt, haar eenheid en grond voor haar samengaan te vinden. Na de opening van de eerste zitting van het convent stelde dr Arntzen aanstonds voor deze verklaring of pré-ambule aan te nemen.

Daaruit zou een mens afleiden, dat hij dit een **goede** verklaring vond.

Hoort nu echter **dezelfde** dr Arntzen in zijn verantwoording:

„Niet zonder oorzaak, broeders en zusters, heeft men in deze pré-ambule de oude formulering, zoals de synode van Dordrecht 1618/19 die vaststelde, veranderd en afgezwakt. De synode van D. eiste, dat men zou verklaren, dat de drie formulieren van enigheid in alles overeenstemmen met Gods Woord. Maar men verklaart nu in de pré-ambule, in het **belijden** van de waarheid van de H. Schrift, zoals die **uitgedrukt** is in de Drie Formulieren van enigheid, eenheid en grond voor samengaan te vinden... Het is duidelijk dat hier helemaal niet erkend wordt dat de belijdenis in alles overeenstemt met Gods Woord. De bijbel is **uitgedrukt** in de belijdenis. Hoe? Gebrekkig? Met fouten? In achterhaalde taal en met verouderde voorstellingen, waar wij thans weinig meer mee kunnen aanvangen? Al die mogelijkheden worden openge-

laten”.

Het spijt me voor dr Arntzen, maar hier is zijn verontrusting echt op hol geslagen.

Hij verdenkt de commissie kerkverband er van dat deze broeders bewust, **niet zonder oorzaak**, een nieuw **ondertekeningsformulier** voor dienaren van het Woord hebben ingevoerd, waarin de binding aan de belijdenis is afgezwakt.

Maar dit is helemaal niet het geval.

De nu door Arntzen aangevochten verklaring is zoals ik al schreef bedoeld als een soort **presentatie**.

In het concept accoord van kerkelijk samenleven staat in **artikel 17** te lezen:

„De ambtsdragers zullen de Drie Formulieren van Enigheid ondertekenen als blijk van hun instemming met de leer van de kerk. De dienaren des Woords zullen dat doen in een regionale vergadering, met gebruikmaking van het daarvoor bestemde formulier. Indien een dienaar de ondertekening weigert zal de uitoefening van zijn dienst opgeschort worden tot hij zich nader zal hebben verklaard en bij volhardende weigering zal hij uit zijn dienst worden ontslagen”.

Hiermee is aangeboond dat met het aanvaarden van de verklaring niet heimelijk een nieuw ondertekeningsformulier is ingevoerd.

Pastorale notities

Geloven in gemeenschap

Als de Bijbel over het geloof spreekt, dan bedoelt hij daarmee het geloof dat allen die in Christus Jezus zijn met elkaar gemeen hebben. Dan worden de gelovigen gezien als geloofsgenoten, als gemeenschap van allen aan wie hetzelfde kostelijke geloof ten deel gevallen is.

Ons geloven staat nooit los van het geloofsverband. Wij geloven als leden van Christus' gemeente en in verbondenheid met alle kinderen Gods van Oud- en Nieuw Testament. Als zodanig belijden we één Heer, één geloof, één doop, één God één Vader van allen, die is boven allen en door allen en in allen.

Op deze wijze zien we eerst recht als gelovigen onze taak en roeping. Dat we met elkaar als lidmaten van onze Heer Jezus Christus niet alleen aan al Zijn schatten en geven gemeenschap hebben. Maar dat we óók schuldig zijn om onze schatten en gaven tot nut en tot zaligheid van de andere lidmaten gewillig en met vreugde aan te wenden.

Zo worden we ook bewaard voor de zonde van het individualisme in het gemeentelijk leven. Dan gaan we niet naar de kerk om voor onszelf „een zegen” te mogen wegdragen. Dan zingen we de psalmen niet als godsdienstige liederen om uitdrukking te geven aan ons vroom gemoed, maar als liederen van het Verbond. Dan zoeken we de stichting van de preek niet daarin, dat de dominee nu eens echt voor ons heeft gepreekt. Dan is de viering van de maaltijd des Heren niet een persoonlijke aangelegenheid, waarbij het van iemands godsdienstige gesteldheid afhangt of hij daaraan al dan niet zal deelnemen. Maar dan is het een gehoor geven aan de ordinantie van onze Heer om als gemeente bij brood en beker zijn dood te blijven verkondigen. Dan belijden we iedere zondag ons geloof in gemeenschap met de éne heilige algemene christelijke kerk.

Geloven doe je nu eenmaal niet alleen staand.

De echte vreugde van het geloof is niet, dat we mogen geloven dat we gelovigen zijn. Maar dat we met al de heiligen in staat zijn te vatten, hoe groot de breedte en lengte en hoogte en diepte is, en te kennen de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat, opdat we vervuld worden tot alle volheid van God.

Bilthoven. B. Telder

De beschuldigingen van dr A. raken op dit punt dus kant noch wal. Hij kan wellicht deze zaak eens bespreken met dr J. Douma, die in zijn door mij al genoemde kritiek op onze kerken in De Reformatie van 11 januari beter weet te onderscheiden en spreekt van een pré-ambule met **op zichzelf een goede formulering**.

Geen reden voor verontrusting?

In Breukelen is volgens de toelichting geen sprake van een herder, die de schapen in de steek liet; integendeel, hij wilde waken voor de hoogheid en heiligheid van het ambt, maar dit werd hem door de kerkeraad onmogelijk gemaakt en zo dwong de raad hem heen te gaan.

Een herder moet er namelijk op toezien dat er geen verkeerde leer in de gemeente wordt gebracht. Je vraagt dan wanneer zou dat toch gebeurd zijn in Breukelen. Weest u maar gerust, het is niet

gebeurd; maar zo lezen we: **het gevaar dat het gebeurt is niet denkbeeldig.**

Naast hartelijke instemming met de belijdenis vond dr A. ook vaak allerlei reserves en vertelt dan over „een predikant” die in 1965 iets in Opbouw schreef, een andere predikant die in 1969 iets verklaarde en hij noemt **terloops** nog de in de kerken buiten verband voorgestelde formulering dat we de belijdenisgeschriften aanvaarden „omdat en voorzover zij met de Heilige Schrift overeenstemmen”.

U bemerkt, ook hier gaat het van kwaad tot erger en het eindigt met de volgende peroratie: men moet weten dat elk van de predikanten, die men kan laten voorgaan, die men kan beroepen, recht achter de belijdenis staat. En helaas weten we dat van velen **niet**. Ook hier slaat de verontrusting op hol door op uiterst lichtvaardige gronden zulke ernstige beschuldigingen over onze predikanten uit te spreken. Ik aarzel niet dit **schandelijk** te noemen. Moet er krachtens de leer, waarvoor dr A. zo ijvert, niet meer gewaakt worden voor de goede naam en eer van de dienaren van het evangelie?

De uitdrukking t.a.v. de formulieren „**voorzover zij overeenstemmen**” kennen we uit de **historie** maar al te goed en het is eenvoudig **fantasie** dat deze formulering bij ons is voorgesteld, laat staan

zou dienen.

Maar hoe komt dr A. nu tot al die beschuldigingen.

Hij schrijft: Een theologisch student, die in deze kerken vergunning kreeg in de prediking voor te gaan, hield bij zijn examen in de provincie Utrecht een zeer horizontalistische preek en verklaarde dat hij wilde blijven in de weg van hetgeen in de drie formulieren beleden werd. Deze student stelde zich dus niet rechtuit, zonder reserve achter de belijdenis. Wat zullen we hiervan zeggen. Allereerst dat uit de verantwoording blijkt dat dr Arntzen niet een zodanig evenwichtig getuige is, dat het verantwoord is alleen op zijn oordeel af te gaan.

Onze dienaren van het Woord hebben zich voor zover mij bekend met het **ondertekeningsformulier** aan de kerken verbonden; er kunnen uitzonderingen zijn en bij de nadere regeling van het kerkverband zal deze zaak vanzelf aan de orde komen.

Van de regio's mogen we verwachten, dat zij bij het verlenen van preekconsent staan voor ons belijden.

Vast staat dat onze kerken het gereformeerd belijden **willen handhaven**, maar evenzeer dat dit niet moet gebeuren op de **manier** waarvan dr A. in zijn verantwoording enige **verontrustende** staaltjes ten beste geeft.

Voor een eerste reactie is dit wel genoeg.

verscheidenheid, die erin gevonden wordt. Ik zeg niet dat hij daar gelijk in heeft, maar 't is wel een woord om over na te denken. Wij staan, als we de situatie eerlijk onder de ogen zien, voor een zeer moeilijke taak, als we tenminste niet in vrije kerken uitéén willen vallen.

Ik vrees nu, dat het starten van een eigen opleiding met vrijgestelde krachten versluiierend zal werken. Dat we dan de verschillen zullen gaan verdoezelen in plaats van in openheid en vrijheid er met elkaar over te spreken. Ga maar na: iemand, die voor een zo groot belang als de predikantsopleiding full time in dienst treedt van een zwak kerkverband, zal onmiddellijk om de lieve vrede wille gaan zwijgen over de dingen waar we het toch nodig met elkaar over moeten hebben en zal de indruk wekken, dat we doodgewoon verder kunnen gaan waar we vóór de crisis gebleven waren. Voor het kleine beetje theologie dat we nog hebben is het goed, dat het in vrijheid, dat wil zeggen zonder een organisatorische binding aan de kerken in het algemeen, bezig is met de vragen, die ons vandaag voorgelegd worden. Daarom geef ik de voorkeur aan een reële band van de begeleider aan hun plaatselijke gemeente, van waaruit zij part time met de studenten-in-opleiding theologisch-pastoraal bezig zijn. Want de plaatselijke kerk is onder ons sterker dan het kerkverband. En laat dan een verscheidenheid van begeleiders een indruk van eenzijdigheid vermijden.

Ja, maar ondervang je het genoemde bazaar niet, als je de opleiding, evenals een bepaald zendingsproject, aan één bepaalde plaatselijke gemeente toevertrouwt, met een systeem van samenwerkende kerken voor de financiering en andere zaken? Als er over de opleiding en over de theologie evenveel eenstemmigheid heerste als over de zending, dan zou dat misschien kunnen. Maar we weten allemaal dat dat niet zo is. Als we eerlijk doorpraten, denken we over niet onbelangrijke zaken echt verschillend. Het onderbrengen van de opleiding bij één plaatselijke gemeente om zo kerkverbandelijke en andere moeilijkheden te ontlopen, is een schijn-manoeuvre, want natuurlijk is de opleiding een zaak van ons allemaal.

Het is daarom bij de huidige stand van zaken het meest eerlijk om het systeem van begeleiding, dat we nu hebben, te blijven volgen en het aantal part time-begeleiders zodanig uit te breiden dat de kerken zich in de begeleiding echt vertegenwoordigd kunnen voelen.

☆☆☆

2. Een enkel woord over het zorgvolle feit, dat er van de begeleide studenten wel eens naar een andere kerk overstappen. Het is duidelijk, dat het vertrouwen in de begeleiding daardoor niet toeneemt. Dat kan een kind begrijpen en ook ik begrijp het, zonder dat men 't mij zegt.

Laat ik toch iets ter verdediging zeggen. In het algemeen doen wij niet erg wijs, als wij wie dan ook aankijken op het feit, dat er mensen bij ons weggaan. Ik voor mij heb 't in het pastoraat afgeleerd, om vanuit de gedragingen van christelijk opgevoede jongens en

meisjes rechtstreekse conclusies te trekken ten aanzien van de opvoeding, en de opvoeders. De best opgevoede zie je soms de gekste dingen doen. We zullen meer moeten benadrukken dat ook een goede opvoeding gezegend moet worden. De zegen des Heren, die maakt rijk; zwoegen voegt er niets aan toe, zegt Salomo. En wat ik hier van opvoeding zeg, zal voor opleiding ook wel opgaan.

Heeft trouwens een eigen opleiding in het verleden ons er voor behoed, dat tientallen van predikanten de gemeente, waarin ze stonden, verlieten om synodaal-gereformeerd te worden? Kwam dat ook niet hier vandaan, dat de studenten tijdens hun studie te geïsoleerd bij het eigene gehouden werden? Een gesprek met een student van een andere theologische faculteit of het bezoeken van een kerkdienst elders maakte al verdacht. Het is niet vreemd, dat het uittreden uit deze besloten sfeer en het via het pastoraat intreden in de praktijk van het leven voor velen een niet geringe crisis opleverde, die ze niet doorstonden. Mij is een geval bekend van een predikant die heilig geloofde, dat hij niet met gelovigen uit een andere kerk bidden kon. Toen hij een kind verloor en van gelovigen uit andere kerken warm, christelijk medeleven mocht ervaren, kon hij dat emotioneel niet aan en werd synodaal. Het wil me voorkomen dat dergelijke crisissen dan toch maar beter verwerkt kunnen worden vóórdat men de pastorie intrekt, zodat een gemeente daarmee niet lastig gevallen wordt. Het open systeem van opleiding en begeleiding; dat wij nu kennen, biedt daartoe een mogelijkheid. Wie nu na een opleiding aan een rijks-universiteit en na een begeleiding onzerzijds kiest voor een predikantschap in onze kerken, heeft in ieder geval gekozen. Ik garandeer natuurlijk niet, dat hij ook bij die gemaakte keuze blijft, maar net als welke andere niet-theologische student aan welke faculteit ook maar heeft hij persoonlijk gekozen. Ik wil ons systeem hierom niet romantiseren of idealiseren, maar temidden van alle mogelijke nadelen ervan wijs ik op een voordeel.

☆☆☆

3. Voorts wil ik een antwoord geven aan de degenen, die vrezen dat bij deze overwegingen het genoemde gevaar van verkeerde beïnvloeding toch onderschat wordt. Ik vraag of het misschien ook mogelijk is, dat wij het overschatten. Vergeleken bij het studeren in vroeger tijd zijn er twee belangrijke veranderingen ingetreden: de universiteit is niet meer wat ze eerder was en ook omtrent discipelschap hebben zich de opvattingen gewijzigd.

Herhaaldelijk wordt er in onze dagen op gewezen, dat de universiteit uiteen gevallen is. Niet alleen is tussen de faculteiten de verbindende tekst zoek, zodat de afzonderlijke disciplines langs elkaar heen werken, maar ook binnen de faculteit zelf doet zich dat verschijnsel gelden. Er wordt veel minder dan vroeger vanuit één leidend beginsel gedoceerd. Er is een sterke tendens naar individualisering gaande; de persoon van de docent en zijn methode

Vervolg op pag. 76 - onder

H. DE JONG — AMSTERDAM

Een eigen opleiding?

De vraag of onze kerken een eigen opleiding tot de dienst des Woord moeten hebben, leeft onder ons nog steeds. Dat is op de laatste convent-vergadering van 25 januari jl. wel gebleken. Groot was de onrust over de schadelijke invloed, die van de verschillende theologische faculteiten op onze aanstaande predikanten uitgaat. De ambtsneerlegging van dr Arntzen in Breukelen, waarvan aan het begin van de vergadering mededeling was gedaan, verhoogde deze onrust bijna tot een paniekstemming. „Wat ds Arntzen deed, was niet goed, maar zijn bezorgdheid delen wij.”

Duidelijk is daarbij gezegd, dat men het werk van de begeleiding, dat nu al meer dan zes jaar in ons midden gedaan wordt, niet wilde critiseren. Wat gedaan wordt is niet verkeerd, maar is te weinig, zo luidt het bezwaar. Het is onmogelijk om op deze wijze van spaarzaamelijke begeleiding — hooguit eens per maand — alle vergiftiging, die men dagelijkse op de colleges opdoet, tegen te gaan. De Heilige Schrift waarschuwt ons zo ernstig tegen dwaalleer, dat wij ons ernstig moeten afvragen of wij wel genoeg doen voor de opleiding van de toekomstige predikanten. Zeggen we niet te gemakkelijk, dat wij daar met onze kleine groep niet toe bij machte zijn?

☆☆☆

De bezorgdheid die hieruit spreekt delende, zou ik toch het pleit nog eens willen voeren voor het systeem, dat wij nu volgen. Puntsgewijs wil ik mijn gedachten onder woorden brengen.

1. Op de achtergrond van de discussie hierover merk ik wel eens een weinig of niet hardop genoemd argument. Dat namelijk het hebben van een eigen opleiding de saamhorigheid van onze kerken zal bevorderen. Men denkt hierbij aan de geschiedenis van de Afscheiding in de vorige eeuw. De in 1854 gestichte Theologische School heeft in de verdeelde afgescheiden kerken samenbewerkt. Dit is inderdaad waar. Alleen moet daar aan toegevoegd worden: door de zegen des Heren. Zonder die zegen had een eigen opleidingsschool net zo goed een sterke uitééndrijvende kracht kunnen worden. Zoals dan ook de Kamper school niet gedurende zijn hele bestaan de kerkelijke eenheid gediend heeft. De laatste kerkscheuring van 1967 is vanuit Kampen bepaald niet afgeremd, om met deze bewoording nu maar te volstaan.

Hoe ligt dat nu in onze situatie? In een interview onlangs in het Centraal Weekblad van 1 febr. 1975 heeft dr Jan Veenhof van onze buitenverbandse kerken gezegd, dat ze een te kleine basis vormen voor de grote menings-

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

De dodelijke letter

Kent u het verhaal van rijke Piet, die op safari was geweest? Zo nee, dan zal ik het u vertellen; zo ja, dan mag u ook het vervolg horen. Eerst even het woord safari — kent u het? (Zo ja, dan kunt u de verklaring controleren). Safari komt uit het Arabisch en betekent karavaantocht of jachtexpeditie. Natuurlijk in Afrika, want daar wonen nog al wat Arabieren. En wat in het verleden een kostbaar en gevaarlijk avontuur was: als Hemingway met de buks door de oerwouden trekken, op jacht naar groot wild, is tegenwoordig een georganiseerd toerisme zonder veel gevaar, zonder veel ontbering, zonder al te grote spanningen. De kostbaarheid is gebleven; maar de buks wordt vervangen door de camera, de kijker door de zonnebril. De prijzen zijn inclusief hotels, vliegtochten en drankjes.

Goed. Rijke Piet was op safari geweest. En als iemand verre reizen doet dan kan hij veel verhalen. Aan buurman Jan bijvoorbeeld, die zeer belangstellend was naar de avonturen in het wondere natuurreservaat in Oost-Afrika. Dies vroeg Jan: en vertel eens, wat voor grote dieren heb je nu al zo gezien?

— Enorme beesten, sprak Piet. Met vier kolossale poten, een geweldige slurf en aan weerszijden daarvan een grote witte slagtang.

— Ah, constateerde Jan, een olifant!

— Nee, zei Piet, geen olifant — een dangeroe.

— Een kangeroe? vroeg Jan... maar die leeft in Australië...

— Nee, zei Piet, geen kangeroe — een dangeroe.

— Onbegrijpelijk, zuchtte Jan, en verder?

— Dan een heel hoog beest. Met een verbazend lange nek. Als hij gras wilde eten moest hij wijdbeens gaan staan.

— Ah, constateerde Jan, een giraffe!

— Nee, zei Piet weer, geen giraffe — dit was ook een dangeroe.

— Onbegrijpelijk, steunde Jan. En heb je nog meer...?

— Jazeker. Bijvoorbeeld een heel lang beest zonder poten, dat door het gras kroop en siste.

— Ah, constateerde Jan weifelend, een reuzenslang?

— Nee, zei Piet onbarmhartig, dit was ook een dangeroe. Het waren allemaal dangeroes!

— Maar, protesteerde Jan moedeloos, dat kun je toch niet menen? Je ziet olifanten en giraffes en slangen en je praat alleen over kange... dangeroes?

— Wie is er nu op safari geweest, jij of ik! vermaande Piet. Ik heb het met eigen ogen gezien. Ik weet wat ik gezien heb. Op het toegangshek van het natuurreservaat stond een bordje met de woorden: All animals are dangerous — dat betekent: alle dieren zijn dangeroe's.

—o—

Naar de letter had rijke Piet dus gelijk. Hij had in Afrika goede waar voor zijn dure geld gehaald. Hij had zijn ogen wel de kost gegeven. En hij wist zijn wetje: dat bordje aan het ingangshek, de sleutel tot de safari, kende hij uit het hoofd. Straks in Nederland moest hij kunnen zeggen: daar staat geschreven!

Piet was, als ik het goed begrepen heb, gereformeerd. Waarschijnlijk vrijgemaakt. Binnen of buiten het verband, dat maakt geen verschil. Vandaag ben je er immers in — morgen vlieg je er uit. Vandaag sta je er buiten — morgen loop je er weer in. Maar Piet's exegetische was lichtelijk aanvechtbaar. Want het Engelse bordje bedoelde te waarschuwen, dat alle dieren in het reservaat gevaarlijk kunnen zijn — maar je hoeft Piet niets te vertellen. Die weet zijn wetje.

Piet heeft vele broeders, neven en naneven. Allemaal goed kerkelijk, wel onderlegd, letterlijk zuiver in de leer. Ze hebben allemaal gelezen, dat Jozua de zon bevolen heeft stil te staan te Gibeon. Mitsdien weten ze, dat de zon om de aarde draait, zo lang het haar niet van hoger hand verboden is. En ze hebben allemaal gelezen — och, zijn we niet allemaal een beetje familie van rijke Piet? — we hebben allemaal gelezen dat we de Heere onze eden moeten houden. Ook al zouden het versleten kerkelijke spelregels zijn.

—o—

Ho wacht even. Eerst nog een ander verhaaltje. De gereformeerde psycholoog dr J. Waterink schreef in een van zijn populaire boeken over een jongetje, dat uit de band sprong. Zijn vader had een garen- en bandwinkel, een zaak in kindergoederen; en nu sprong dat jongetje uit het garen en de band. Altijd ondeugend, altijd de harmonie van het kinderrijke gezin verbrekend, altijd zorg gevend. Weet u wat het jongetje deed? Hij tekende de winkel van zijn vader, compleet met etalage en opschrift. Alleen had hij het opschrift „Kindergoederen” enigszins vertekend; er stond op zijn tekening: Goede Kinderen. En omdat er een r overschoot bij deze woordspeling (de r van rotjongetje) had hij er achter geschreven: min een. Alzo: een huis vol goede kinderen, op één na. Stom he?

Vervolg van pag. 76

Een eigen opleiding?

worden meer bepalend. Zoals je dat in het kerkelijke ook hebt, dat een gemeente meer gestempeld wordt door het wekelijks voorgaan van deze of gene predikant dan door de confessionele geschriften, die zij erop nahoudt of het kerkverband waartoe ze behoort.

Daarom is het zo moeilijk om op de vraag hoe deze of die faculteit is, een kort, onsamengesteld antwoord te geven. Zinniger is de vraag, hoe deze of gene hoogleraar is, waarbij de antwoorden verrassend kunnen uitvallen, omdat er zijn die, gerekend naar de faculteit waaraan zij verbonden zijn, laatsten zouden moeten wezen en in werkelijkheid eersten worden en omgekeerd.

Het vele waarschuwen trouwens tegen die verdorven universiteiten, waar de studenten het vergif met flessen vol wordt ingegoten, wil maar matig overtuigen als je

merkt dat uit die zelfde kring van waarschuwers er opeens weer theologen hun doctors-titel aan zo'n universtietit gaan behalen. Doctor betekent eigenlijk leraar, iemand die de leer, de kerkleer doorgeeft.

Moet dat dooggeven van de leer dan opeens aan zo'n verderfelijke instituut geleerd worden? Ook nadat men het leeftijds- en rijpheidsverschil in rekening gebracht heeft, overtuigt dat toch bij lange niet. Zelf theologe zijnde moet ik de gemeente toch aanraden, waarschuwend theologen soms eens midden in hun gezicht uit te lachen en hun bezorgdheden met een korreltje zout te nemen. Ik ben blij dat mijzelf dit herhaaldelijk overkomt, al doet het zeer.

We moeten er dus naar streven, geloofwaardig te zijn in onze kritiek op de universiteiten. Alleen 'n genuanceerd oordeel doet recht aan de samengestelde situatie. Het gaat gewoon niet aan, een hoogleraar te beoordelen naar de faculteit waaraan hij werkt, zoals het omgekeerd ondoenlijk is om een faculteit te beoordelen naar één persoon, al is dat dan ook een altijd weer genoemd wordende persoon.

En wat de studenten betreft, die vormen bepaald ook geen eenheid. Er zijn linkse pressie-groepen onder, die nog wel eens gevaarlijker zouden kunnen zijn dan de meest

gedurfde hoogleraar, welke laatste je soms duidelijk aan de leiband van de eersten ziet lopen. Er zijn discipelen die hun leermeesters maken... of breken. Een afschuwelijke situatie is dat.

Toch is het de uitwas van iets dat op zichzelf een vooruitgang is, namelijk de grotere zelfstandigheid van de leerling ten opzichte van zijn meester. Een leerlingenschaar is niet meer een fan-club, of als dat ergens nog voorkomt, wordt het snel doorzien. Men is nu eenmaal niet zo gemakkelijk enthousiast te maken vandaag en een intellectuele afstandelijkheid is de moderne student wel ingebakken. Daar zou op zich zelf ook wel wat zorgelijks over te zeggen zijn, maar een duidelijk voordeel ervan is, dat men zich niet zo gemakkelijk laat beïnvloeden. Van de studenten, die uit ons midden zijn wegegegaan, kan ik dan ook bepaald niet zeggen dat zij deze stap gedaan hebben onder duidelijke invloed van deze of gene hoogleraar. Eerlijk gezegd is het meest voorkomende argument, dat men bang is bij ons te weinig werk in te kleine gemeentes te zullen vinden. Al is er daarnaast ook wel meer, dat niet aantrekt.

★ ★ ★

Een voordeel... tenslotte is ook dat op de wijze, waarop het nu ge-

beurt, onze aanstaande predikanten in Apeldoorn en aan de universiteiten contacten krijgen met andere gelovige studenten die zich voor de dienst in hun kerk klaarmaken. Dat zal hen er onder Gods zegen voor behoeden, later in de pastorie het eigene voor het eigenlijke te houden en te denken, dat zij met hun gemeente de enige christenen ter plaatse zijn. Natuurlijk, men ondergaat de invloed van degenen, bij wie men studeert. Ik heb dat niet willen aanvechten of bagatelliseren. De begeleiding neemt juist haar uitgangspunt in deze werkelijkheid. En laten we bidden of de Here deze begeleiding wil zegenen, haar sterk wil maken en haar de noodzakelijke uitbreiding wil geven. Hiermede is de in de kop gestelde vraag niet uitputtend behandeld, maar bij het overwegen ervan is het goed, het hierboven geschrevene mede te betrekken.

Noot van de redactie

Ds J. Waagmeester verzocht ons mede te delen, dat het aan hem opgedragen artikel in het nr. van 28 februari jl. buiten zijn medeweten geplaatst is.

Dat rotjongetje had ikzelf kunnen zijn. En u ook, als u wat slechter was. Want letterlijk, en nu bedoel ik let-ter-lijk, had de jongen het opschrift overgenomen. Maar wat hij schreef was een dodelijke zelfbeschuldiging: hij hoorde niet bij de goede kinderen van het ouderlijk huis. Een klein kind, dat aan publieke zelfbeschuldiging lijdt — is het niet om te huiveren? Want stap even over de „geestigheid” heen — merkt u, dat het jongetje met vuur speelde? Dat de letter van zijn vaderlijke wet dodelijk werkte? Omdat de geest van het ouderlijk huis hem niet in leven hield?

En voor u aan de conclusies begint, nog een derde verhaaltje. Toe maar, het kan niet op. Het was tijdens de Asser generale synode in 1926. De vermaarde synode, die dr J. G. Geelkerken heeft afgezet als predikant van Amsterdam. Afgezet wegens onzuiverheid van leer. Afgezet met hulp van een grote onzuiverheid in het recht.

Het was de eerste synode, welke mijn vader als lid meemaakte. Ik herinner me goed dat het ons een jaar catechisatie heeft gescheeld: want de synode liet haar leden van zaterdag tot maandag vrij, maar eiste ze vier volle dagen per week op. Maanden lang. Vraag niet hoe het met de ambtelijke arbeid ging — vraag alleen, hoeveel offers de afgod van de kerkelijke machtsstructuur al heeft geleverd.

Vlak bij onze woonplaats woonde vader's collega, ds Joh. Jansen, de bekende publicist over het kerkrecht. Schrijver van „Kerkenordening”, zowel van de eerste druk als van de latere drukken. Dat laatste zij niet zonder grote oorzaak gezegd. Want in de latere drukken heeft Jansen de omgebogen lijn van het gereformeerde kerkrecht gevolgd; om die reden heeft men in de vrijmakings-tijd veel prijs gesteld op Jansen's eerste druk.

Welnu, elke maandagmorgen kwam ds Jansen prompt bij vader de zittingen van de afgelopen week bespreken. En wat beide predikanten het meest bezig hield — althans tijdens de gezinsmaaltijd — was de juridische kant van het proces. Mijn vader was van mening, dat het doleantie-kerkrecht, hem door dr Kuyper ingegoten, ter synode ergerlijk werd omgebogen. Hij verwees zijn collega Jansen telkens naar Middelburg; want daar was ons kerkrecht, enkele jaren tevoren, ook al misgegaan ten aanzien van vader's goede vriend ds J. B. Netelenbos.

—o—

Met de slang hadden die twee geen moeite. Dat was een dangeroe geweest, die moest hebben gesproken al zou de hele familie Geelkerken het loochenen. Maar aan Geelkerken werd onrecht gedaan; de synode mócht hem niet schorsen of afzetten. En vader tekende een paraplu van de kerkelijke rechtsstructuur op zijn servet, zoals de

„Oude Bram” het zijn discipelen had bijgebracht.

Maar ds Jansen, eenmaal verslagen door dit indrukwekkende plaatje, gaf de volgende week lik op stuk. Want nu had hij een precedent gevonden bij Voetius, dat er niet om loog. En als vader de volgende maandag triomfantelijk verzekerde, dat Los en Greydanus aan zijn kant stonden (of omgekeerd, dat weet ik niet meer) dan kwam de hoogleraar-in-het-kerkrecht (ad art. 8 DKO) een week later weer met twee nieuwe precedenter van Voetius, die de grond onder deze standpunten wegvaagden.

We begrepen als kinderen in de catechisatieplichtige leeftijd, dat de jurisprudentie zeer wijd is. Dat de letter van elke wet, door middel van de jurisprudentie, elke wet kan ontkrachten. Ja dat op die manier de vrijwel heiligverklarde Voetius de nauwelijks overleden Kuyper kon begraven onder de precedenter. En dat versterkte onze kinderlijke rechtszekerheid allermint. We leerden al vroeg, dat elke ketter zijn letter heeft. Dat er niet geschreven is, wat er geschreven is. En we leerden de machtsspreuk van elke advocaat: geef me één woord van mijn tegenpartij en ik hang hem op!

—o—

Als u wilt kunt u straks nog eens namijmeren over deze drie verhaaltjes. Misschien denkt u er dan wel aan, dat de dodelijke letter al heel vroeg in de Schrift is gaan spreken. Toen iemand vroeg: is het ook dat God gezegd heeft...? Later bij de verzoeking in de woestijn werd de Heiland gevraagd: staat er niet geschreven...?

De Schrift staat trouwens vol waarschuwingen tegen dodelijke letters. Bijvoorbeeld. De Heere leerde door Mozes' woord: dat kinderen hun behoeftige ouders moeten onderhouden. Maar Abrahams zonen lazen letterlijk bij Mozes: dat je je overschotten per gelofte-offer aan de Heer kunt vermaken, al zouden je ouders omkomen van honger. De Heere leerde aan zijn volk, dat de mens niet moet scheiden wat God samengevoegd heeft. Maar Schriftgeleerden vonden bij Mozes tevens de spelregels voor de echtscheiding. De Heere leerde, dat overspel door steniging moet worden gestraft onder zijn heilig volk. Maar zijn schijnheilig volk bracht een vrouw bij de Heiland, gegrepen in overspel, en daagde Hem uit de wet uit te voeren! Zij verstonden niet, dat de liefde de vervulling der wet is; dat het werpen van de eerste steen geen bewijs van eigen onschuld is — maar een erkenning van Gods heiligheid en onze erbarmelijke staat.

Alle mensengeboden, alle menselijke wetsuitleggingen, kunnen dangerous zijn. Dodelijke lettercombinaties. Maar alleen door Gods Geest, die de letter overwint, kunnen wij leven.

H. AMELINK — SITTARD

De brief aan de Efeziërs

Het huwelijk en het geheim

Het huwelijk stamt uit het paradijs. Als Paulus in vers 31 spreekt over het tot één vlees zijn, dan citeert hij uit Gen. 2:24. In die uitdrukking wordt niet alleen op lichamelijke eenheid gedoeld, maar op de totale eenheid van man en vrouw. In Gen. 3 wordt al verteld van de zondeval. Dat is niet alleen de verstoring van de verhouding met God, maar ook tegelijk de verstoring onderling van man en vrouw. De vrouw verleidt de man in plaats van hulpe te zijn. De man geeft de schuld van zijn zonde aan de vrouw. „De vrouw, die Gij mij gegeven hebt”. Dat is niet alleen maar brutaal tegenover God, het is ook hard, tyranniek tegenover de vrouw. En sedert is er in deze wereld de eindeloze stroom van ellende in en om het huwelijk.

Nu spreekt Paulus in deze brief over het geheim van God dat Hij in Jezus Christus alle dingen wil herstellen. En herstelt. Paulus spreekt ook over het geheim dat heidenen medeërfgenamen mogen zijn van de belofte Gods. Ef. 1:9, 10; 3:1-8. Dat is samen het geheim van het Evangelie. 6:19. En in dat plan om alles te herstellen in Jezus Christus is ook het huwelijk opgenomen. De vereniging van man en vrouw tot één vlees, in de oorspronkelijke zin der dingen, is zo groot dat het te vergelijken is met het geheim dat Christus zijn leven voor de gemeente heeft gegeven. En daaruit is het herstel van alle dingen, óók in het huwelijk, mogelijk. Zo kan en mag de man zijn vrouw weer liefhebben. Zo kan en mag de vrouw ook weer ontzag hebben voor de man.

Eert Uw Vader en Uw Moeder 6:1-4

Ik heb in een verklaring van deze brief bij dit gedeelte gelezen „Waar in onze dagen alle instellingen op hare fundamenteën schudden, en de verbijsterde staatslieden naar middelen omzien om de dreigende val der ganse maatschappij te voorkomen, dan wijst Gods Woord”... en dan begint die schrijver met de verklaring van dit gedeelte. Die verklaring stamt uit het jaar 1903. We zijn bijna drie kwart eeuw verder. Toch meen ik dat hij geen onheilsprofeet was of iets dergelijks, maar iemand met een diep inzicht. Dat we nu beleven was in de aanvang inderdaad omstreeks 1900 al wel gaande. Het geheim Gods, het geheim van Christus en het geheim van het Evangelie heeft ook te maken met de verhouding tussen ouders en kinderen. Want het Evangelie is een kracht Gods tot behoud. Het is niet waar alle kwalen van deze tijd bij de jeugd te zoeken. In dit gedeelte worden de vaders evenzeer aangesproken. Het gaat er om dat we ook in een verwarde tijd „in de Here zijn”, zoals zo vaak staat in deze brief. In de zon staan of lopen, is daar staan of lopen waar de zon schijnt. In de

Here zijn is leven en wandelen in het licht. In Zijn invloedssfeer. Een goed kerkelijk besef is ook noodzakelijk voor het goede christelijke gezin. Een goed kerkelijk besef bestaat maar niet daarin, dat men alle kwesties kent, die er zijn in de kerk of in de gemeente, maar dat we weten dat Christus de ene gemeente vergadert en dat wij daarbij mogen behoren als levende lidmaten. Dat we gered zijn voor de nieuwe wereld. Gered met heel ons bestaan.

Daarom moeten kinderen aan de ouders gehoorzaam zijn. Dat is recht, zegt Paulus. Dat hoort bij de terugkeer van het oorspronkelijke. Dat is de orde van het koninkrijk.

Er bestaan zonden, die bij bepaalde situaties makkelijk voorkomen. Een vrouw kan makkelijk niet meer onderdanig zijn. Een man komt makkelijk zo ver dat hij zijn eigen vrouw niet meer lief heeft. Dan gaan we weg uit de invloedssfeer van gehoorzaam in de Here. Dat kan wel heel moeilijk zijn. Ouders doen het ook niet altijd goed. Integendeel. Het is de omkering van alle orde (van het koninkrijk) als we uit de fouten van de ouders reden vinden om maar niet meer te gehoorzamen.

G. TER HAAR — ROTTERDAM

„OREN, DIE NIET HOREN"

Over doofheid en de gevolgen

SLECHTHORENDHEID

Doofheid is een handicap, waarvan de gevolgen diep ingrijpen. Ieder, die op min of meer latere leeftijd last krijgt van slechthorendheid, zal dit onmiddellijk beamen. Hij voelt zich geïsoleerd van een omgeving, die al gauw ongeduldig wordt en opziet tegen een gesprek met een dove. In zijn antwoorden slaat de dove dikwijls de plank mis en is zodoende zelfs een bron van vermaak. Wij zijn nu eenmaal vrij hard ten opzichte van gehandicapten en vooral een dove ziet er niet „zielig" uit. Zo maken wij van dove mensen **eenzame** mensen. Toch zijn de moeilijkheden van doofgeworden mensen niet te vergelijken met de problemen, die een aangeboren doofheid, of een doofheid, die ontstaat vóór de taalontwikkeling, met zich meebrengt.

Over deze vorm van doofheid wou ik u iets vertellen, in de hoop hiervoor wat meer begrip te kweken voor deze ernstige handicap.

■ Emotionele ontwikkeling

Laten wij eerst eens nagaan, hoe een doof-geboren kind zijn directe omgeving ervaart. Het begint al in de wieg. Moeder is op weg naar de kinderkamer, opent de slaapkamerdeur, zegt misschien al iets liefs en verschijnt tenslotte met haar hoofd boven de wieg. De dove baby mist volledig alle geluiden, die gepaard gaan met deze aankomst, maar ziet wel abrupt moeders hoofd boven de wieg verschijnen. Even plotseling is moeder weer verdwenen, nadat ze misschien haar mond heeft bewogen. De liefkozende stem, het onbewust zich opgenomen voelen in een liefdevolle omgeving, wat dikwijls blijkt uit allerlei geluiden, het wordt allemaal niet ervaren door het dove kindje.

Als het kind wat groter is, blijft die abruptheid bestaan. De telefoon rinkelt — moeder gaat naar de telefoon. De bel gaat — moeder gaat naar de deur. Vader steekt de sleutel in het slot en komt even later de kamer binnen. Het dove kind ziet moeder plotseling naar de telefoon of naar de deur gaan. Vader staat ineens in de kamer. Alles gebeurt zonder voorafgaande waarschuwing. Monden bewegen, de kaken van een hond gaan op en neer. Vreemde, onbegrepen gebeurtenissen.

Kunnen wij ons de volledige stilte voorstellen? Als wij de ogen sluiten, kunnen wij ons enigszins indenken, hoe een blinde zich voelt. Onze oren kunnen wij echter onmogelijk afsluiten. Geluiden zijn er altijd om ons heen en in ons. Een stil bos is vol geluiden! Als ik rustig in mijn kamer zit, hoor ik buiten de bus voorbij rijden, een boot toetert in de verte en ik hoor mijn buurman thuiskomen. Wat een massa informatie ontvang ik door middel van mijn gehoor.

Met het voorgaande heb ik enigszins geprobeerd duidelijk te maken, dat de belevingswereld van een doof kind vanaf de geboorte een heel andere is dan de belevingswereld van een horend kind. De gevolgen van deze andere gevoelsontwikkeling moeten niet onderschat worden.

In de periode direct na het ontdekken van de doofheid is het

Mejuffrouw Ter Haar is werkzaam aan het Instituut voor dove kinderen „Effatha" te Voorburg en is tevens bestuurslid van onze persvereniging.

goed dat de ouders begeleid worden. Een deskundige probeert de ouders er van te doordringen, dat het tekort in de emotionele ontwikkeling aangevuld dient te worden. Dit kan bijvoorbeeld door het kind te laten voelen, dat moeder praat terwijl zij haar kind liefkoost. Zij moet het dan dicht tegen zich aan houden. Het kind zal ook meer geliefkoosd moeten worden dan een horende baby.

■ Taalontwikkeling

Een moeilijkheid, waarmee een dove zijn hele leven te kampen heeft, is de kunstmatige wijze, waarop hij de taal moet aanleren. Dit kunt u misschien het best begrijpen, als u zich eerst even verdiept in de „normale" taalontwikkeling van een horend kind. Wij vinden het „vanzelfsprekend", dat een kind op 1½-jarige leeftijd begint te praten. Het leert letterlijk zijn „moeder"taal. En als een kind drie of vier jaar is, beheerst het onze taalstructuren al vrijwel foutloos. Op school hoeft er alleen nog maar wat aan geschaafd te worden, zodat men later min of meer fraai kan schrijven en wat meer inzicht krijgt in onze grammatika.

Bij een doof kind valt deze „vanzelfsprekendheid" totaal weg. Zo'n kindje hoort niet, dat een ding met vier poten een „tafel" is en dat er in dat trommeltje lekkere „koekjes" zitten. Het heeft nog nooit een stem gehoord, ook niet zijn eigen stem, hoewel hij die beslist wel heeft en dikwijls ook goed laat horen. Hij is immers „alleen maar" doof, niet stom. Al vroeg begint het gevecht met de tijd. Wat een horend kind in een enkel jaar aan taalschat krijgt, kost een doof kind jaren van moeizaam woordje voor woordje, zinnetje voor zinnetje aanleren van onze ingewikkelde taal. Elk voorwerp uit de omgeving wordt d.m.v. schrifttaal en liplezen onder de aandacht van

het kind gebracht. Wat een moeite voor de moeder, zult u denken. Maar beseft u, wat een moeite het moet kosten als een doof kind altijd maar naar de mond van de spreker moet turen en dan meestal nog niet begrijpt, wat er gezegd wordt? En toch is dit de meest effectieve manier om een doof kind bewust te maken, dat alle dingen namen hebben en dat wij door iets te zeggen contact hebben met elkaar.

Er zijn momenten, waarop woorden niet nodig zijn. Wij kunnen met ogen, handen, ons hele lichaam ook uitdrukking geven van onze gevoelens, maar in het algemeen is taal, gesproken en geschreven taal, ons communicatiemiddel bij uitstek. Zonder taal géén contact!

De taal is voor ons niet weg te denken bij wat wij geleerd hebben en nog steeds leren, bij alles wat er om ons heen gebeurt. Een mens isoleren is de ergste straf, die we hem kunnen aan doen, want dan ontnemen wij hem, wat hem tot mens maakt. Een doof mens zou een dergelijk geïsoleerd mens worden, als hun niet op kunstmatige wijze de taal werd bijgebracht.

■ Kunstmatige taalopbouw

Het zal u na bovenstaande uitleg niet verbazen, dat op de instituten, waar les gegeven wordt aan dove kinderen¹⁾ het zwaarste accent ligt op de **taalopbouw**. De kinderen krijgen het daarbij zwaarder te verduren dan horende kinderen. Vergelijkt u maar:

Op drie-jarige leeftijd (soms nog vóór hun derde verjaardag) verschijnen de peuters al op school. Sommige kleintjes moeten in het internaat van maandag tot vrijdag, omdat de ouders te ver weg wonen. Anderen worden 's ochtends vroeg afgehaald, moeten op school overblijven en komen 's middags laat thuis. Intussen moeten ze op school in elk geval leren naar het gezicht van de onderwijzeres te kijken (gelaatsgerichtheid aanleren) en langzamerhand al iets leren omtrent voorwerpen en de namen die daarbij horen. Ze moeten ontdekken, dat je in deze situatie dit zegt en in

die situatie dat. En dit moet allemaal geleerd worden via liplezen en schrifttaal. De kleintjes moeten woorden en zinnen herkennen als ze door de onderwijzeres gesproken en opgeschreven worden. Ook begint men al spoedig de eigen stem van het kind te ontwikkelen d.m.v. stemoefeningen en spraaklessen. Tussen het vierde en zesde levensjaar worden alle spraakklanken in allerlei combinaties en aan de hand van geleerde en bekende woorden en zinnetjes aangeleerd. Er wordt zoveel mogelijk in eenvoudig, maar **normale** taal tegen de kinderen gesproken; daarbij moet voortdurend van de kinderen geëist worden, dat ze de mondbewegingen van de onderwijzeres volgen. Voor horende mensen zou dit een onmogelijke opgave zijn. Zet u het geluid van uw t.v. eens uit en probeer uit de mondbewegingen van de spreker op te maken wat hij zegt. Onmogelijk, niet waar? En toch verlangen wij dit wel van een doof kind. Hij moet de hele dag turen naar mondbewegingen. En dan moet de spreker ook nog maar toevallig woorden en zinnen gebruiken, die het dove kind kent, d.w.z. aangeleerd heeft.

Zo wordt met veel moeite en zorg aangeleerd, wat bij horende kinderen vanzelf gaat, namelijk de gewone spreektaal. Onderwijs geven aan dove kinderen betekent: voortdurend, de hele dag door gespitst zijn op alle mogelijke taalvormen, die aangeleerde vormen telkens terug laten komen in verschillende situaties, de leerlingen stimuleren om zelf die taal te reproduceren, wanneer de situatie dat eist. Ook dit laatste is belangrijk. Een doof kind zal niet alleen de aangeboden taal moeten leren begrijpen, maar hij zal ook zelf in grammatikaal juist gevormde zinnen moeten leren spreken.

(wordt vervolgd)

¹⁾ De term **doofstom** wordt tegenwoordig niet meer gebruikt. In plaats daarvan spreken we van pre-linguaal doof, d.w.z. doof vóórdat de taalontwikkeling tot stand kwam.

²⁾ Er zijn vijf instituten voor dove kinderen in Nederland.

C. VEENHOF — KAMPEN

De Marskramer is thuisgekomen

(3)

Ik was de vorige week nog niet uitgepraat over die boeiende figuur van Baas.

In het laatste stuk van het artikel van toen memoreerde ik hoe hij met zijn schrijven in „De Reformatie" begon en dat hij daarin een reeks „hoofdartikelen" schreef waarmee hij het zoals hij op zijn ironische manier vertelde „klaarspeelt" alle gereformeerde kerkbodes van Nederland tegelijk, on-

der aanvoering van de gezagsvolle „Heraut" tegen (zich) in het harnas te jagen. Thijs Booij zal later niet zoveel stof doen opjagen als ik doe door mijn artikelenreeks in de (toenmalige) „Reformatie".

Ik zal nu een paar fragmenten citeren uit die „hoofdartikelen". Dan kan met „proeven" in welke geest hij schreef. Na een ongezouten kritiek op de dorre, taaie, lange, traditionele preken die er toen nog (?) vaak in de gereformeerde kerken werden gehouden geeft Baas het volgende advies:

Ik geloof dat de oplossing eenvoudig is. Laat de predikanten met ons de Bijbel gaan lezen. Laat hen die voor de gemeente uitleggen. Die uitlegging behoeft niet steeds de vorm te dragen van een rede, naar alle eisen der homiletiek opgebouwd. En de gemeente heeft het zo nodig. Wij weten zo weinig van de bijbel (Baas wees er herhaaldelijk op dat de bijbelkennis onder de gereformeerden in hoofdzaak wat tekstenkennis is - C.V.) De verhalen zitten er nog zo wat in, maar overigens valt het niet mee. We kennen de klanken wel, maar verstaan zo weinig wat wij lezen. En eerlijk gezegd, maakt de prediking ons niet veel wijzer. Op de laatste vergadering van de Vereniging van Predikanten der Geref. Kerken, werd dit door Dr De Moor aldus erkend:

„Veel kritiek op de prediking komt daaruit voort, dat we te weinig de *ganse* Schrift brengen, te veel circuleren in een bepaalde kring van teksten. Legden we voor onszelf meer de gehele Bijbel uit, dan zou onze prediking rijker zijn.” Wanneer dit meer de hoofdgedachte wordt: van de prediking wordt niet in de eerste plaats stichting, ontroering, bezieling, maar *uitlegging* verwacht, dan kan ook het meer bescheiden talent (nl. om te „spreken” - C.V.) tot zijn recht komen. Doch die uitlegging zij praktisch. Men brenge niet meer dan nodig Westerse mensen over in een oosterse wereld en plaate zoveel mogelijk de Oosterse mannen en vrouwen in ons midden. Steeds blijke: „Elia was een mens van gelijke beweging als wij.” Wat ik hiermede bedoel wil ik illustreren met een aanhaling uit een artikel van dr C. E. Hooykaas over het werk van Prof. dr J. J. Hartman over Plutarchus. Deze stelt die wijsgeren als levend voor ons. De statige classici hebben zich daarover groen en geel geërgerd. Maar dr Hooykaas zegt: „Och, of wij op het gymnasium onze auteurs zo hadden mogen leren lezen. Ik had er voor over Virgilius levenslang op pantoffels voor mij te zien — al heeft de gehele oudheid geen pantoffels gekend — mits hij maar leven gekregen had.”

Baas is met dat woord zijn tijd ver vooruit geweest. Vele jaren later gaan de theologen discussiëren over het thema „Thema- of Textpredigt?” en de „Gleichzeitigkeit” van toen en nu! Mediterend over Luthers woord dat het geloof een „onrustig ding” is schrijft Baas:

„Modern” is nog in veler ogen niet maar hij, die de Christus der Schriften verwerpt; maar een preek, die afwijkt van het geijkte model en van de oude klanken, heet in de volksmond een „moderne” preek, waarbij men dan terdege het woord modern in zijn kerkelijke betekenis gebruikt. Nu ja, waarom zouden we ook niet gerust zijn? Wij hebben de zuivere leer, plechtig met het Votum Dordracenum bekrachtigd. Wij hebben de zuivere kerkregering, en Scheiding en Doleantie op de deformatie veroverd. Wij hebben vele, volle kerken en een keur van knappe predikanten. Wij verzorgen onze armen, onderwijzen onze jeugd en rijpere jeugd en verplegen onze zieken. Wij hebben een Koningin uit het oude Huis van Oranje, en christelijke ministers. De schoolstrijd hebben wij goeddeels gewonnen. Natuurlijk, wij moeten paraat blijven, om dat alles te consolideren. Maar hebben wij overigens geen reden tot rust?

O, ik zou gerust zijn en u zoudt gerust zijn, als het geloof er niet was. „Gij weet, het geloof is een onrustig ding”. Het dwingt de mens zijn „slichting” te peilen tot op de bodem. Het hitst de mens tegen zichzelf aan, zolang tot zijn stille stichting in het hete hijgen overgaat. Het hitst de mens tegen de dingen aan, tot zijn berusting sist en smelt in de vlam van het heimwee. Het hakt de palmen van Elim om, opdat ons een perspectief geopend worde op Jeruzalem. Het „ontziet” niets en „herziet” alles. Het plaatst de moeilijkheid, waar wij vandaag omheen lopen morgen weer vlak voor onze voeten. Het stoort onze nachtrust zolang, totdat we Eli en Samuël verstaan. Het jaagt ons zolang op,

totdat wij niet langer rusten in welke werkelijkheid ook, maar alleen in het ideaal!

Is dit niet een doordringende, maar tegelijk ook zeer positieve kritiek op de gezapige burgerlijkheid welke in die dagen het gereformeerdom zo dikwijls aanstotelijk maakte?

Nog één fragmentje wil ik citeren. Er is, aldus Baas in onze kringen een tekort aan apocalyptisch besef.

En eigenlijk verklaart dat alle tekorten. Want wij hebben vele perspectieven, in plaats van het éne perspectief: de komende Heer. Wij berekenen vele mogelijkheden, inplaats, dat wij ons richten naar de éne zekerheid: Jezus Komt. En daarom is elke berekening een verrekening. Als wij het beeld van de komende Heer uit het oog verliezen, doen wij niet aan evangelisatie, want „onze kerk zal er wel geen voordeel van hebben”. Dan lachen wij als verlichte mensen om occulte dingen, omdat de tijd van „bloed en vuur en rookdamp” door ons naar het verre verschiet is verschoven. Dan verkilt onze sociale erbarming, omdat we steeds maar rekenen hoelang we met onze penningen nog wel „toe” moeten. Dan wordt onze godsdienst repeteren in plaats van verwachten. De bekende De Liefde schreef eens in een nieuwjaarsbrief: „Mocht dit jaar het laatste der wereld zijn”. Verstaan wij nog wel iets van deze stemming?

Deze woorden werden voor meer dan een halve eeuw geschreven. Kennen wij nú wel iets van deze stemming?

☆☆☆

Een ongekend hoogtepunt bereikte Baas' journalistieke arbeid in zijn destijds, ik mag wel zeggen: beroemde rubriek „Even Parkeeren”. Hij was de eerste „columnist” in de gereformeerde wereld. In één kolom, of zelfs maar een stuk ervan, besprak hij „de daverende dingen dezer dagen”, eerst uit de gereformeerde wereld maar ook wel uit die daarbuiten. En hij deed dat op een volstrekt unieke, altijd humoristische wijze, vol ironie, maar dat alles gedragen, door een innig geloof in zijn Meester en een warme liefde voor Diens kerk. Het was voor de oorlog zó dat iedere Reformatielezer het eerst naar „Even Parkeeren” greep. Er is gelukkig een bloemlezing van verschenen die dezelfde titel draagt — Wie die te pakken krijgen kan moet zich die kans niet laten ontsnappen! — Toen ik die dezer dagen nog weer eens doorlas dacht ik: wat zou deze man als hij een verdere journalistieke scholing had gekregen en in de „grote pers” was beland een grote zijn geworden. Hij zou een evenknie zijn geworden van mannen als Bomans en Carmiggelt. Maar ik weet zeker dat Baas naar zo iets nooit heeft gehaakt, zelfs daaraan niet heeft gedacht. Hij bleef trouw aan zijn pet, zijn markttrui, zijn zeepkistje op de markt, zijn zaaltjes — en bovenal aan het Evangelie. En hij werkte dag en nacht voor een hongerloontje, blij in de Heer — als een oer-gereformeerd man.

Ik wil ter afsluiting van dit artikel drie fragmenten citeren om te laten zien hoe Baas zijn werk zag.

Men moet, zo schreef hij eens:

geen enkele methode van evangelisatie canoniseren. In de praktijk van het werk moet altijd enige mobiliteit bestaan. Be-

ginselvastheid is broodnodig, maar zich in een schema vastbijten is verkeerd. Leven is gevaarlijk en gevaarlijk is het te werken. Er is vaak slechts één stap tussen een wijs man en een schematistische nar. Maar als ik geheel op de arbeid ingeschoten ben, zullen de hoofdlijnen van een waarlijk schriftuurlijke evangelisatie mij helder voor ogen staan en men sta mij toe dit in mijn vertelling in te lassen.

1e. *Voorop moet gaan de volksprediking in woord en geschrift.* Wielenga zal op een congres uitroepen: „Wij zijn geen hengelaars, maar vissers van mensen!” De Graaf zal de nadruk leggen op het bevel: „Onderwijs de volken” en dit zó verstaan: grijp die volken aan in hun organische leven. Het is natuurlijk bijkomstig en van de omstandigheden afhankelijk of deze volksprediking op straat en in stadions, in zalen of in de bedrijven (de nieuwste vorm) geschiedt.

2e. *In de tweede plaats volg de arbeid aan de gezinnen door huisbezoek en huiscatechisatie.* Dat is het, wat wij meermalen in de Handelingen der Apostelen lezen: „Hij bekeerde zich tot God met geheel zijn huis”. Zó heb ik het ook meermalen aanschouwd. Het is „de lijn des Verbonds”, zoals de gereformeerden dit noemen.

3e. *In de derde plaats volg de arbeid aan de afzonderlijke categorieën* (jeugd, bejaarden, studerende enz.). Bij deze arbeid aan de afzonderlijke groepen kan desnoods de zogenaamde „daadzending” ingeschakeld worden, maar deze behoort altijd ondergeschikt te blijven aan de prediking van het evangelie. Want die prediking zelf is een daad!

4e. *Heel deze arbeid geschiedt in gewilde, bewuste soberheid.* Geen surrogaat-kerkje mag worden gesticht, maar altijd moet worden heengewezen naar de bediening van Woord en Sacrament in de Gemeente des Heren.

Zo heeft Brummelkamp het gezien en Lindeboom, Grosheide en Wielenga, zo hebben Vollenhoven (de professor), De Graaf en ik het telkens opnieuw doorgesproken en uitgewerkt.

En het tweede citaat is dit:

Er is nog een zorg: ik ben gereformeerd straatprediker en zal dit steeds meer worden. Dit zal mijn mogelijkheden sterk beperken, maar ik zal niet anders willen. Natuurlijk heb ik al mijn zusters en broeders hartelijk lief. Als jongen heb ik vaak met mijn buurman Maarten van „De Vergadering” (de zogenaamde Darbisten) gezeten op de bank van mijn huis en met hem gepraat over de dienst van God. Maar dat neemt niet weg, dat ik zelf tot de gereformeerde gezindheid behoort en de Institutie van Calvin minstens vijfmaal heb doorgelezen. Een gereformeerd evangelist zal nooit tot een willekeurig mens zeggen: „God heeft u lief.” — Wat weet hij daarvan? „Hij ontfermt Zich over wie Hij wil en Hij verhardt wien Hij wil.” (Rom. 9:18). Dat wil niet zeggen, dat hij voor zijn publiek met een mond vol tanden staat. Professor Lindeboom placht te zeggen: „God is ruimer dan wij met z'n allen”. Al sprekend gaat de gereformeerde evangelist uit van de *Roeping*. God komt soeverein tot de mens en zegt: „Gij zijt van Mij! Volg mij!” De Dordtse Leeregels („Ken je ze wel?” zou professor Fabius zeggen, „t is niet een gebodenboekje!”) drukken dit zó uit. „Zovelen door de stem des evangelies geroepen worden, die worden waarachtiglijk geroepen. Want God belooft allen die tot Hem komen, de rust der zielen en het eeuwige leven.” Dit heb ik de mensen gepredikt, mijn leven lang.

En dan nog dit:

Ik wil een gereformeerd evangelist zijn en moffel de kerk niet weg, ik wijs heden naar het doopvont en naar de avondmaalstafel, ik speel geen dominee maar tracht steeds uit de Schrift heen te wijzen naar de Bediening des Woords in de gemeente des Heren. Dan trekken zich sommigen geërgerd terug. De weg van de minste weerstand te volgen is gemakkelijker, doch de prediking van het Verbond in zijn eis en belofte blijft niet ongezegd. Er is een 80-jarige vrouw, die zegt: „Ik wil niet ongedoopt

sterven” en zij buigt de oude knieën bij het doopvont. Zelf is mijn Doop mij dierbaar. Als de dragers mijn baar op de schouders zullen tillen, begeer ik maar één grafrede: „Hij is gedoopt en heeft in de God van zijn Doop geloofd!”

Is dit niet een heerlijk woord?

Ik wil er dit artikel mee beëindigen.

Boekbespreking

Karikatuur van de tijdgeest.

Het is bijna een gewoonte, en wel vooral van ouderen, om de huidige tijd en haar verschijnselen met zorg gade te slaan, welke zorg zich ook uitstrekt naar de toekomst.

Evenzo is het een gewoonte, en dan vooral van jongeren, om de waarde van gebeurtenissen en gedachten in de geschiedenis te onderschatten, al begint bij de jongeren nu ook de zorg voor de toekomst te overheersen.

Om de huidige tijd en haar geest in het perspectief van het verleden (en met een blik op de toekomst) te plaatsen, hield prof. dr H. A. Oberman, kerkhistoricus, een jaar geleden een aantal zondagavondlezingen voor de NCRV. Aan de hand van een aantal voorbeelden, vooral van wat op wetenschappelijk en cultureel gebied in de historie fout is gegaan of beoordeeld en daarnaast wat juist van grote waarde bleek, wordt de huidige tijdgeest verduidelijkt. Bescheidenheid wordt aan de christen geleerd door de beschrijving van de blunders welke hij in de geschiedenis heeft begaan, maar juist het perspectief van het christendom komt aan het licht als deze blunders in de juiste kontekst worden geplaatst en niet leiden tot de mythe dat het christendom per definitie altijd aan de foute kant heeft gestaan. Het is tenslotte soms even moeilijk om in de wereld te zijn als niet van de wereld te zijn.

De lezingen zijn in boekvorm uitgegeven door Kok, Kampen (1974) onder de titel „Karikatuur van de tijdgeest”, (prijs f 8,90). Karikatuur omdat juist de scherpe kantjes ons zo'n helder inzicht kunnen geven in de ontwikkeling van gebeurtenissen en gedachten en hun invloed op onze tijd en ons denken.

Als men de stukjes leest, overigens met fraai gevonden hoofdstuktitels, wordt het wel duidelijk dat er nog heel wat te karakteriseren valt alvorens wij onze tijd helder door hebben. En als het zover is, is onze tijd alweer geschiedenis.

Als U het boekje in handen krijgt moet U het gerust eens lezen.

Amsterdam.

G. P. Verburg

Prof. dr H. J. Jager,
De taal van het Nieuwe Testament,

uitgave van de Copieerinstelling v. d. Berg, Broedweg 6, Kampen.

Op 7 december 1959 hield prof. Jager een rede bij de overdracht

van het rectoraat die op de aanwezigheid een voortreffelijke indruk maakte. Ze gaf een beschouwing over de taal van het Nieuwe Testament zo als alleen iemand geven kan die daar jaren lang intensief mee heeft omgegaan. Nu is het wel bekend dat er sinds zijn studententijd nauwelijks één dag is voorbij gegaan waarop Jager zich niet in dat hem zo dierbare boekje verdiepte. En ook dat hij dat doet met de hem ingeboren nuchterheid en kritische instelling ten aanzien van alles wat op zijn vakgebied verscheen en verschijnt. Ik ken niemand die wat dat betreft zo nuchter en kritisch is! Het gaat Jager er uitsluitend en alleen om precies te lezen wat er staat, zonder alle mogelijke theorieën, constructies, vermoedens, gissingen, om dan voorts het zo gelezene echt te verstaan. In de genoemde rede gaf hij enkele resultaten van wat hij in deze jarenlange omgang met het griekse Nieuwe Testament had ontdekt over het karakter van de taal daarvan.

Opbouw is uiteraard niet het geschikte blad om deze resultaten te memoreren en te evalueren. Wie iets van het nieuwtestamentische grieks kent zal wel begrijpen wat er aan de orde kwam als ik zeg dat het o.a. ging over „daristen” en „priesters”, over Adolf Deismann, over het gevaar van schematiseren en systematiseren van de bij uitstek levende taal waarin ons het N.T. is gegeven enz. Jager illustreerde dit alles met een bespreking van loopjes als: lidwoord-bepaald; zonder lidwoord-onbepaald. We hoorden hoe er gefantaseerd is over het verschil tussen apostelloo en pem-poo. Over agapan en philein, speciaal in verband met Joh. 21:15-17 (tussen haakjes daardoor werden een massa preken naar de prullemand verwezen!) Ook over de beroemde onderscheiding tussen peirazein en dokimazein. (toen ik dat hoorde moest ik mijn hand diep in eigen boezem steken) We hoorden ook een nuchter woord over de beweerde verschillen tussen kainos en neos — Maar ik houd op met aanduidingen. Laat ik nog mogen zeggen dat de rede gestoffeerd werd met een massa verwijzingen naar heel veel literatuur. In de uitgave ervan vindt men de vindplaatsen daarvan in 97 noten.

Ja, ik kan nu van de uitgave van deze rede spreken. Daarvoor heeft cand. B. Meier gezorgd. En hij heeft dat — evenals eerder ten opzichte van Jager's commentaren — met grote liefde en zorg gedaan. Alle citaten heeft hij gecollationeerd: een enorm karwei. Laat ik ten slotte nog dit mogen zeggen: ik wil niet beweren dat ieder predikant om up to date te zijn bij de lezing van het N.T. deze rede moet lezen, maar wel dat hij op de hoogte moet zijn van wat de zakelijke inhoud daarvan is.

De voor enkele dagen 75 jaar geworden oud-hoogleraar heeft ons bij die gelegenheid op deze wijze een kostelijk geschenk aangeboden. Evenals aan de Theologische Hogeschool waarvan hij zo lang, zo vroom en met zoveel toewijding heeft gewerkt en die hem als dank daarvoor zijn recht en eer als emeritus-hoogleraar heeft ont-nomen — Of nee, zijn eer niet, want die kan niemand hem ontnemen! C.V.

P.S. Laat ik hier nog bijzeggen dat de rede van prof. Jager op voortreffelijke wijze is uitgegeven door de Copieerinrichting v. d. Berg, Broederweg 6 te Kampen. En voorts dat deze ook een werkelijke prachtige herdruk, nota bene in linnen band, gereed maakte van prof. Holwerda's bekende boek... Begonnen hebbende van Mozes... waarin opgenomen zijn „De plaats, die de HEERE verkiezen zal; De exegese van Amos 3:3-8; De priester-koning in het Oude Testament; De Heilshistorie in de prediking”. Hiervan zeg ik alleen dat goede wijn geen krans behoeft.

C.V.

Kerknieuws

Ds H. van Ommen — Ds H. van Ommen te Arnhem is door ziekte verhinderd zijn ambtelijke werkzaamheden te verrichten.

Prof. dr H. J. Jager — Prof. Jager vierde 16 februari jl. zijn 75e verjaardag! Prof. Jager werd op 14 oktober 1928 predikant in Jut-rijp-Hommerts. Hij vertrok vandaar naar Voorthuizen waar hij op 21 november 1932 zijn intree deed. Op vrijdag 20 januari 1939 promoveerde Prof. Jager aan de V.U. bij Prof. dr F. W. Grosheide tot Doctor in de Heilige Godgeleerdheid op een proefschrift over „Rechtvaardiging en zekerheid des geloofs” (Studie over Rom. 1:16, 17; en Rom. 3:21-5:11). Op 1 december 1948 werd Prof. Jager Hoogleraar in de Nieuwtestamentische vakken aan de Theologische Hogeschool te Kampen, in welke functie hij met emeritaat ging op 1 oktober 1966. Prof. Jager heeft vele artikelen geschreven in „De Reformatie” en „Opbouw”. Een bundeling van verschillende van deze artikelen treffen we aan in het boek: „Kernwoorden van het Nieuwe Testament”. Ook verschenen in de loop der jaren ettelijke kollegediktaten van Prof. Jager in druk.

Enschede-Noord — Het nieuwe adres van de diakonie van de Geref. kerk (vrijg. buiten verband) te Enschede-Noord is: A. Slot, Dahliastraat 122, Enschede.

DEN HAM Ov.

Zoekt u nog een

ZOMERHUISJE

in een rustige bosrijke omgeving voor 28-6 of na 9-8? Belt u dan 05495-1617! N.o.z.

J. Melenboer-Kok,
Hollestraat 9, Den Ham (Ov.)

Voor al uw
handels- en familie drukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Slotlaan 220 - Zeist

Vanmorgen nam haar Hemelse Vader tot Zich onze geliefde schoonmoeder, groot-en overgrootmoeder

HARMANNA SIKKES-VAN GROENENBERGH

weduwe van JAKOB SIKKES
Sinds 18-8-1945

in de ouderdom van 79 jaar.

Haar en onze troost is Zondag 1 van de
Heidelberg Catechismus.

Leusden (zuid): H. J. DE HOOP-SIKKES
Grand Rapids-U.S.A.: L. Z. SIKKES-HEYSTEK
Den Helder: U. A. NIEWOLD-SIKKES
P. NIEWOLD
Ridderkerk: J. H. SIKKES
M. SIKKES-BIJL
Kleinkinderen en
achterkleinkinderen

Velp (Gld.), 25 februari 1975
„De Beukenhof”, Rozendaalselaan 32
Corr.-adres: Anna Paulownalaan 5, Leusden (Zuid).

De teraardebestelling heeft plaatsgevonden op de begraafplaats „Heiderust” te Worth-Rheden.

UITHOORN

Chr. M.A.V.O.-school „d'Uylenburgh”
Hélène Swarthlaan 2. Tel. 02975-63137

Gevraagd
m.i.v. de nieuwe cursus

Leraar of Lerares Frans

voor minstens 19 lessen per week. Aan te vullen tot volledige weektaak met
6 lessen Engels en/of 20 lessen Biologie,
8 lessen Wiskunde en/of 10 lessen Geschiedenis.

Mooie gelegenheid zich in te werken bij het M.A.V.O.
Uithoorn is gunstig gelegen tussen Haarlem, Utrecht en Amsterdam.

Brieven om inl. en soll. aan de dir. C. J. Stahlie, Herman de Man-
laan 11, Uithoorn. Tel. huis 02975-63909.

LEVERBAAR

zijn de volgende uitgaven:

Prof. dr H. J. Jager,
De taal van het Nieuwe Testament f 4,—
De eerste en tweede brief aan de Korintheïers (2 delen) f 29,50
Romeinen f 18,—
De brief van Jakobus f 6,50
De brief aan de Galaten f 6,—
Filippenzen en Filemon f 7,—

Prof B Holwerda,
... Begonnen hebbende van Mozes... f 16,—
O.T.-voordrachten I: Historia Revelationis Veteris Testamenti f 13,—
O.T.-voordrachten II: Bizon-dere Canoniek f 18,50
O.T.-voordrachten III: Exegese Oude Testament (Deuteronomium) f 17,50
Dictaat-exegese Psalm 89 f 5,—
Seminariedictaat Jozua-Richteren f 13,—

COPIEERINRICHTING

VAN DEN BERG - KAMPEN

BROEDERWEG 6 — POSTBUS 27
TELEFOON 05202-2287

Te huur

van 27-6 t.m. 18-7

GERIEFLIJK HEEL HUIS

vrij gelegen direct aan zwem-,
vaar- en rijk viswater.
Centrum Alblasserwaard.

Brieven onder nr. 7375 bureau Opbouw,
Slotlaan 220, Zeist.

TE HUUR

LUXE RECREATIE BUNGALOW

in boomgaard
te HAAMSTEDDE.
Met gebruik van: Zwembad,
tennisbaan, kinderspeelplaats.
Max. 6 pers.
Afstand 1,5 km tot het strand.

Inl.: tel. 05200-30866.

DE EEUWIGHEID

De juist betekenis van het bijbelse begrip EEUWIGHEID dat dit woord heeft in de H. Schrift, leidt tot opzienbarende en bevrijdende ontdekkingen i.v.m. Gods verlossingsplan, naar het voornemen der eeuwen dat Hij gemaakt heeft in Christus Jezus onze Heer, nl. om in de bedeling van de volheid der tijden wederom alles tot één te vergadering in Christus, beide dat in de hemel en dat op de aarde is. Ef. 1:9-11. 3:11.

Uitg. „De waarheid der Schriften”, Rotterdam. Giro 346974.

Prijs f 1,90 + 50 ct. Tel. 010-652972.